

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง “แนวทางการส่งเสริมศักยภาพชุมชนมอญเจ็ดริ้วในการจัดการวัฒนธรรม” ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตของคนในชุมชน การประกอบอาชีพ ความเชื่อของชาวมอญ ภาษา มอญ ประเพณีวัฒนธรรมของชาวมอญ การจัดงานรำลึกบรรพชนมอญ การเล่นทะเลมอญ การปักผ้า สไบมอญ การสานเสื่อมอญ อาหารมอญ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยรามัญ รวมทั้ง บทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนเจ็ดริ้ว หน่วยงานภายใน ชุมชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเจ็ดริ้ว โรงเรียนวัดเจ็ดริ้ว (สาครกิจโกศล) วัดเจ็ดริ้ว สภา วัฒนธรรมตำบลเจ็ดริ้ว และหน่วยงานภายนอก ได้แก่ พัฒนาชุมชนอำเภอบ้านแพ้ว การศึกษาออก โรงเรียนตำบลเจ็ดริ้ว และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาถึง 1) ศักยภาพของ ชุมชนมอญเจ็ดริ้วในการจัดการวัฒนธรรม 2) ปัญหาและข้อจำกัดในการจัดการวัฒนธรรมของชุมชน มอญเจ็ดริ้ว และ 3) แนวทางการส่งเสริมศักยภาพชุมชนมอญเจ็ดริ้วในการจัดการวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ศักยภาพของชุมชนมอญเจ็ดริ้วในการจัดการวัฒนธรรม

ชุมชนเจ็ดริ้วมีระบบความเชื่อของชาวมอญที่ชัดเจนและสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ บรรพบุรุษจนถึงคนรุ่นปัจจุบัน ที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการจัดการวัฒนธรรม โดยเฉพาะความเชื่อ เกี่ยวกับผีมีมอญ ช่วยสร้างความผูกพันภายในครอบครัว และความสำนึกในความเป็นชาวมอญร่วมกัน ของคนในชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางสังคม (socialization) ทั้งจากภายในครอบครัวและ ภายในชุมชนนั่นเอง จึงนับได้ว่าความเชื่อเกี่ยวกับผีมีมอญเป็นองค์ประกอบภายในที่สำคัญและเข้มแข็ง ที่สุดของการอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญในชุมชนเจ็ดริ้ว

การใช้ภาษามอญเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการฟื้นฟู อนุรักษ์ และถ่ายทอดวัฒนธรรมมอญ ในชุมชนเจ็ดริ้วเช่นกัน จุดเด่นที่สำคัญ คือ ประชาชนจำนวนมากในชุมชนเจ็ดริ้วยังสามารถฟังและพูด ภาษามอญได้ และใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของ ความเป็นชาวมอญได้อย่างชัดเจน

การให้ความสำคัญในการพุทธศาสนา และงานประเพณีที่สำคัญต่างๆ ทั้งของชุมชนและคน ไทย เป็นกิจกรรมที่มีบทบาทในการฟื้นฟู อนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดวัฒนธรรมของชุมชนได้เป็น อย่างดี เพราะเป็นกิจกรรมที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ช่วยให้คนในชุมชนได้ร่วมแรงร่วม ใจ สามัคคีในการจัดงานประเพณีที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการ วัฒนธรรมทุกระดับและทุกระดับ ทั้งการวางแผน การดำเนินงาน การเข้าร่วมกิจกรรมตามความ สนใจ การแสดงออกถึงความสามารถทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ เช่น การแสดงดนตรี การรำ การ แต่งกาย และการทำอาหาร เป็นต้น

ในชุมชนเจ็ดริ้วมีการปักผ้าสไบมอญซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ได้รับความยอมรับทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ได้รวบรวมวีรจากกระทรวงวัฒนธรรมให้เป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมไทย ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่ผู้ปักผ้าสไบและชาวบ้านในชุมชนปัจจุบันมีการฟื้นฟู อนุรักษ์ ส่งเสริม พัฒนา และการสืบทอดวัฒนธรรมในการปักผ้าสไบมอญในหลายรูปแบบอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งสามารถขายเป็นสินค้าที่มีคำสั่งซื้ออย่างต่อเนื่อง ช่วยสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน

นอกจากผ้าสไบมอญแล้ว การสานเสื่อมอญเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านอีกชนิดที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวมอญ ยังมีการสืบทอดวัฒนธรรมการสานเสื่ออยู่ รวมทั้งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้สานเสื่อได้เช่นกัน

สิ่งที่สำคัญอีกอย่าง คือ ความรักและความสามัคคีของคนในชุมชนเจ็ดริ้ว ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้รักษาอัตลักษณ์ของชนมอญ สามารถอนุรักษ์การจัดการประเพณีที่สำคัญของชุมชนมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และร่วมแรงร่วมใจกันจัดงานรำลึกบรรพชนมอญ ซึ่งเป็นงานยิ่งใหญ่ของชาวมอญได้อย่างประสบความสำเร็จ

ระบบความเชื่อของชาวมอญ ภาษามอญ ประเพณี การปักผ้าสไบมอญ การสานเสื่อ ความรักและความสามัคคีของคนในชุมชน จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สะท้อนถึงศักยภาพในการจัดการวัฒนธรรม ของชุมชนเจ็ดริ้ว ซึ่งหากสามารถจัดการวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ และมีการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้วัฒนธรรมมอญของชุมชนเจ็ดริ้วสามารถอนุรักษ์ให้คงอยู่และพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน

ปัญหาและข้อจำกัดในการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนมอญเจ็ดริ้ว

ปัญหาและข้อจำกัดในการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนเจ็ดริ้ว ประเด็นที่หนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากปัจจัยภายในและภายนอกของชุมชน โดยที่ในอดีตชุมชนเป็นสังคมชาวนา มีสภาพพื้นที่ที่ห่างไกลจากสังคมภายนอก ทำให้คนในชุมชนมีความใกล้ชิดผูกพันกัน มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ได้มาก เด็กและเยาวชนส่วนมากเรียนและอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นหลัก จึงสามารถอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมของชาวมอญกันได้อย่างต่อเนื่อง แต่ปัจจุบันมีการพัฒนาพื้นที่ในหลายรูปแบบ มีการคมนาคมที่สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากอาชีพการนาเป็นอาชีพทำสวนผลไม้ ทำให้ชาวบ้านต้องใช้เวลาในการดูแลสวนของตนเอง มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ น้อยลง

ปัญหาประเด็นที่สอง คือ การคมนาคมที่สะดวกสบายทำให้มีประชาชนในชุมชนออกไปเรียนรู้สังคมภายนอกชุมชนได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น ในขณะที่ประชาชนจากภายนอกสามารถเข้ามาในชุมชนได้เช่นกัน บางส่วนอาจจะมีการแต่งงานระหว่างคนมอญกับคนพื้นที่อื่น ซึ่งมีข้อดี คือ ก่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกัน แต่มีข้อเสีย คือ ทำให้วัฒนธรรมของชาวมอญลดบทบาทและความสำคัญลง

ประเด็นที่สาม คือ การเป็นสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้ที่มีความรู้ ภูมิปัญญา และความชำนาญเกี่ยวกับการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนเจ็ดริ้ว ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งบางส่วนเสียชีวิตไปแล้ว

บางส่วนอายุมาก สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง ไม่สามารถทำกิจกรรมหรือถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาที่มีคุณค่าให้แก่ลูกหลานได้ ทำให้ประสบปัญหาในการสืบทอดทางวัฒนธรรมมอญต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่สี่ คือ การศึกษาสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาในระดับสูง ทำให้เด็กในชุมชนส่วนหนึ่งต้องไปศึกษาต่อนอกชุมชน ทั้งระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ข้อดี คือ ทำให้เด็กนักเรียน นักศึกษาได้ความรู้และประสบการณ์ที่กว้างไกล สามารถนำความรู้ความสามารถมาพัฒนาตนเอง ประกอบอาชีพ มีรายได้ และช่วยในการพัฒนาชุมชนได้ แต่ข้อเสีย คือ คนรุ่นใหม่จำนวนมาก ความผูกพันและความเป็นเจ้าของในชุมชนลดลง บางส่วนอาจจะอาศัยอยู่ที่อื่นเป็นหลัก ไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชน และกลับมาเยี่ยมบ้านเฉพาะช่วงที่มีงานประเพณีสำคัญเท่านั้น

นอกจากนี้ การศึกษาสมัยใหม่ยังให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต แต่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและความเป็นชุมชนท้องถิ่นค่อนข้างน้อย เน้นการเรียนการสอนภาษาไทย และภาษาต่างประเทศเพื่อการประกอบอาชีพ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน เป็นต้น ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่สามารถฟังและพูดภาษามอญได้เหมือนคนสมัยก่อน หรือมีทักษะในการฟังและการพูดภาษามอญน้อย ส่วนทักษะการอ่านและการเขียนภาษามอญยิ่งไม่สามารถทำได้เลย

ประเด็นที่ห้า คือ ข้อจำกัดในการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในและภายนอก ชุมชนเจ็ดริ้วเป็นชุมชนชนบท ซึ่งแม้จะมีศักยภาพทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น แต่ชุมชนไม่มีงบประมาณในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมมากนัก ส่วนมากจะต้องอาศัยการระดมทุนภายในชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การทอดผ้าป่า จึงต้องการการสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และการสืบทอดทางวัฒนธรรมให้ยาวนานต่อไปได้ แต่หน่วยงานราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ มีข้อจำกัด ทั้งทางด้านกฎหมาย ระเบียบ และขั้นตอนการดำเนินงาน รวมทั้งงบประมาณของหน่วยงาน ทำให้ไม่สามารถส่งเสริมหรือสนับสนุนงบประมาณให้แก่ชุมชนเจ็ดริ้วได้อย่างเต็มที่

แนวทางการส่งเสริมศักยภาพชุมชนมอญเจ็ดริ้วในการจัดการวัฒนธรรม

ชุมชนเจ็ดริ้วมีศักยภาพในการจัดการวัฒนธรรมที่น่าสนใจหลายอย่าง ในขณะที่เดียวกันก็มีปัญหาและข้อจำกัด ทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชนเช่นกัน ดังนั้น ควรมีแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในการจัดการวัฒนธรรม ดังนี้

1. การส่งเสริมศักยภาพจากภายในหรือการเสริมพลัง เป็นแนวทางระยะยาวในการพัฒนาศักยภาพการจัดการวัฒนธรรม โดยอาศัยปัจจัยจากภายในชุมชนเป็นหลัก ได้แก่ การถ่ายทอดระบบความเชื่อของชาวมอญในครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้เด็กรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ทั้งระบบความเชื่อและภาษามอญตั้งแต่อายุน้อย และมีความคุ้นเคย ผูกพันกับวัฒนธรรมมอญ การเรียนการสอนวัฒนธรรมในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ แม้ว่าปัจจุบันโรงเรียนวัดเจ็ดริ้ว (สาครจิกโคต) จะมีบทบาทเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมในชุมชนเป็นอย่างดี แต่หากสามารถพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของชุมชนเจ็ดริ้วได้ จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมมอญอย่างเต็มที่ และมีส่วนในการฟื้นฟู อนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ และสืบทอดวัฒนธรรมให้แก่คนรุ่นใหม่ได้อย่างยั่งยืน

การถ่ายทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจากผู้สูงอายุหรือปราชญ์ชาวบ้านต่างๆ ให้แก่ผู้ที่มีความสนใจในการสืบทอดเรียนรู้วัฒนธรรม

2. การส่งเสริมศักยภาพจากภายนอก โดยที่ชุมชนเจ็ดริ้วมีปัญหาและข้อจำกัดในหลายด้าน จึงต้องอาศัยความร่วมมือและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในการส่งเสริมศักยภาพในการจัดการวัฒนธรรมให้ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ได้แก่

การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสมุทรสาคร พัฒนาชุมชนอำเภอบ้านแพ้ว (กรมการพัฒนาชุมชน) การศึกษานอกโรงเรียนตำบลเจ็ดริ้ว รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆ

การสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด และช่องทางการจัดจำหน่ายอย่างเป็นระบบ การสนับสนุนด้านความรู้ทางวิชาการ การศึกษาวิจัย รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาชุมชนอย่างรอบด้าน

